

Zbierka súdnych rozhodnutí

Vec C-107/23 PPU [Lin]ⁱ

**Trestné konanie
proti
C. I. a i.**

(návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Curtea de Apel Braşov)

Rozsudok Súdného dvora (veľká komora) z 24. júla 2023

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Ochrana finančných záujmov Európskej únie – Článok 325 ods. 1 ZFEÚ – Dohovor o ochrane finančných záujmov – Článok 2 ods. 1 – Povinnosť bojovať odradzujúcimi a účinnými opatreniami proti podvodom poškodzujúcim finančné záujmy Únie – Povinnosť stanoviť trestné sankcie – Daň z pridanej hodnoty (DPH) – Smernica 2006/112/ES – Závažný podvod týkajúci sa DPH – Premlčacia lehota týkajúca sa trestnej zodpovednosti – Rozsudok ústavného súdu, ktorým bolo vnútroštátne ustanovenie upravujúce dôvody prerušenia tejto lehoty vyhlásené za neplatné – Systematické riziko beztrestnosti – Ochrana základných práv – Článok 49 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie – Zásada zákonnosti trestných činov a trestov – Požiadavky predvídateľnosti a určitosti trestného zákona – Zásada retroaktívneho uplatnenia priaznivejšieho ustanovenia trestného zákona (*lex mitior*) – Zásada právnej istoty – Vnútroštátny štandard ochrany základných práv – Povinnosť súdov členského štátu upustiť od uplatnenia rozsudkov ústavného súdu a/alebo najvyššieho súdu tohto členského štátu v prípade, ak nie sú v súlade s právom Únie – Disciplinárna zodpovednosť sudcov v prípade nedodržania týchto rozsudkov – Zásada prednosti práva Únie“

1. *Prejudiciálne otázky – Naliehavé prejudiciálne konanie – Podmienky – Preskúmanie Súdnym dvorom bez návrhu – Osoba pozbavená slobody – Vyriešenie sporu, ktorý môže mať vplyv na toto pozbavenie slobody (Štatút Súdného dvora, článok 23a; Rokovací poriadok Súdného dvora, článok 107)*

(pozri body 48 – 56)

2. *Vlastné zdroje Európskej únie – Ochrana finančných záujmov Únie – Boj proti podvodom a iným protiprávnym konaniam – Povinnosť členských štátov zaviesť účinné a odradzujúce sankcie – Dosah – Trestné činy poškodzujúce finančné záujmy Únie – Stanovenie premlčacích lehôt – Právomoc členských štátov – Hranice (Článok 4 ods. 2 a článok 325 ZFEÚ; Dohovor o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev, článok 2 ods. 1)*

ⁱ Názov prejednávanej veci je fiktívny. Nezodpovedá skutočnému menu ani názvu žiadneho z účastníkov konania.

(pozri body 79 – 86)

3. *Vlastné zdroje Európskej únie – Ochrana finančných záujmov Únie – Boj proti podvodom a iným protiprávnym konaniam – Povinnosť členských štátov zaviesť účinné a odradzujúce sankcie – Dosah – Povinnosť vnútroštátneho súdu – Dodržiavanie základných práv – Vnútroštátny štandard ochrany týkajúci sa zásady zákonnosti trestných činov a trestov – Požiadavky predvídateľnosti a určitosti trestného zákona – Rozsudky ústavného súdu členského štátu, ktorými bolo vnútroštátne ustanovenie upravujúce dôvody prerušenia premlčacej lehoty v trestných veciach vyhlásené za neplatné – Dôsledok – Ukončenie značného počtu trestných vecí, vrátane vecí týkajúcich sa trestných činov závažného podvodu poškodzujúceho finančné záujmy Únie – Povinnosť vnútroštátnych súdov upustiť od uplatnenia týchto rozsudkov – Neexistencia*
(Článok 325 ods. 1 ZFEÚ; Charta základných práv Európskej únie, článok 51 ods. 1; Dohovor o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev, článok 2 ods. 1)

(pozri body 91 – 101, 110 – 118, 125, bod 1 výroku)

4. *Právo Európskej únie – Zásady – Zásada zákonnosti trestov – Dosah*
(Charta základných práv Európskej únie, článok 49 ods. 1)

(pozri body 104 – 108)

5. *Vlastné zdroje Európskej únie – Ochrana finančných záujmov Únie – Boj proti podvodom a iným protiprávnym konaniam – Povinnosť členských štátov zaviesť účinné a odradzujúce sankcie – Dosah – Povinnosť vnútroštátneho súdu – Dodržiavanie základných práv – Vnútroštátny štandard ochrany týkajúci sa zásady retroaktívneho uplatnenia priaznivejšieho ustanovenia trestného zákona (lex mitior) – Spochybnenie prerušenia premlčacej lehoty týkajúcej sa trestnej zodpovednosti vo veciach, ktorých predmetom sú trestné činy závažného podvodu poškodzujúceho finančné záujmy Únie – Štandard uplatniteľný na procesné úkony, ku ktorým došlo pred určením neplatnosti vnútroštátneho ustanovenia upravujúceho dôvody takého prerušenia – Povinnosť vnútroštátnych súdov upustiť od uplatnenia tohto štandardu*
(Článok 325 ods. 1 ZFEÚ; Dohovor o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev, článok 2 ods. 1)

(pozri body 119 – 125, bod 1 výroku)

6. *Právo Únie – Prednosť – Rozhodnutia ústavného súdu a najvyššieho súdu členského štátu, ktoré sú v rozpore s ustanoveniami práva Únie, ktoré majú priamy účinok – Vnútroštátna právna úprava alebo prax, ktorá pod hrozbou vyodenia disciplinárnej zodpovednosti dotknutých sudcov zakazuje súdom tohto členského štátu, aby ex offio upustili od uplatnenia týchto rozhodnutí – Neprípustnosť*
(Článok 267 a článok 325 ods. 1 ZFEÚ; Dohovor o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev, článok 2 ods. 1)

(pozri body 128 – 137, bod 2 výroku)

Zhrnutie

C. I., C. O., K. A., L. N. a S. P. (ďalej len „dotknuté osoby“) počas roka 2010 úplne alebo čiastočne opomenuli zaznamenať vo svojich účtovných záznamoch obchodné transakcie a príjmy z predaja nafty nakúpenej v režime podmieneného oslobodenia od spotrebnej dane tuzemským odberateľom, čím spôsobili škodu štátnemu rozpočtu, a to najmä na dani z pridanej hodnoty (DPH) a spotrebnej dani z nafty.

Curtea Constitutională (Ústavný súd, Rumunsko) rozsudkom uverejneným 25. júna 2018 vyhlásil vnútroštátne ustanovenie upravujúce prerušenie premlčacej lehoty týkajúcej sa trestnej zodpovednosti za protiústavné z dôvodu, že bolo v rozpore so zásadou zákonnosti trestných činov a trestov.¹ Ten istý súd následne v rozsudku uverejnenom 9. júna 2022 konštatoval, že vzhľadom na nečinnosť rumunského zákonodarcu bezprostredne po vydaní tohto rozsudku z roku 2018 rumunské pozitívne právo nestanovovalo žiadny dôvod prerušenia uvedenej premlčacej lehoty v období odo dňa uverejnenia tohto posledného uvedeného rozsudku do 30. mája 2022, keď nadobudlo účinnosť ustanovenie, ktorým bolo nahradené ustanovenie, ktoré bolo vyhlásené za neplatné.²

Curtea de Apel Braşov (Odvolací súd Braşov, Rumunsko), ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, rozsudkom z 30. júna 2020 odsúdil alebo potvrdil odsúdenie dotknutých osôb na tresty odňatia slobody za trestné činy daňového podvodu a založenia zločineckej skupiny. Dotknuté osoby podali proti tomuto rozsudku mimoriadne opravné prostriedky týkajúce sa neplatnosti z dôvodu, že boli odsúdené, hoci už uplynula premlčacia lehota týkajúca sa ich trestnej zodpovednosti. Konkrétne tvrdili, že skutočnosť, že počas uvedeného obdobia pozitívne právo nestanovovalo žiadnu možnosť prerušiť premlčacie lehoty, sama osebe predstavovala priaznivejšie ustanovenie trestného zákona, ktoré sa má na ne uplatniť v súlade so zásadou retroaktívneho uplatnenia priaznivejšieho ustanovenia trestného zákona (*lex mitior*). V tejto súvislosti sa odvolali na rozsudok Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie (Najvyšší kasačný súd, Rumunsko) z 25. októbra 2022, v ktorom tento súd rozhodol, že proti právoplatnému odsudzujúcemu rozhodnutiu možno v zásade podať mimoriadny opravný prostriedok týkajúci sa neplatnosti založený na účinkoch rozsudkov Ústavného súdu ako priaznivejšieho ustanovenia trestného zákona (*lex mitior*).³

Vnútroštátny súd konštatuje, že ak by sa mal uznať taký výklad, premlčacia lehota by v prejednávanej veci uplynula pred nadobudnutím právoplatnosti rozhodnutia o odsúdení dotknutých osôb, čo by spôsobilo zastavenie trestného konania a nemožnosť odsúdiť tieto osoby.

Tento súd si kladie otázku, či je tento výklad zlučiteľný s právom Únie, keďže by mal za následok, že dotknuté osoby budú zbavené trestnej zodpovednosti za trestné činy závažného podvodu poškodzujúceho finančné záujmy Únie. Navyše zdôrazňuje, že ak by sa preukázalo, že výklad v súlade s právom Únie nie je možný, mohol by byť nútený upustiť od uplatnenia rozsudkov

¹ Toto ustanovenie, konkrétne článok 155 ods. 1 rumunského Trestného zákona, stanovovalo, že plynutie premlčacej lehoty týkajúcej sa trestnej zodpovednosti sa preruší vykonaním „akéhokoľvek procesného úkonu“. Podľa Ústavného súdu toto ustanovenie bolo nepredvídateľné a porušovalo zásadu zákonnosti trestných činov a trestov vzhľadom na to, že slovné spojenie „akýkoľvek procesný úkon“ sa týkalo aj úkonov, ktoré sa neoznamujú podozrivému alebo obvinenému, ktorý sa teda nemohol dozvedieť o tom, že začala plynúť nová premlčacia lehota týkajúca sa jeho trestnej zodpovednosti.

² Článok 155 ods. 1 Trestného zákona bol zmenený v tom zmysle, že plynutie premlčacej lehoty týkajúcej sa trestnej zodpovednosti sa prerušuje vykonaním akéhokoľvek procesného úkonu, ktorý sa musí oznámiť podozrivému alebo obvinenému.

³ Najvyšší kasačný súd v tomto rozsudku z 25. októbra 2022 spresnil, že v rumunskom práve sú normy upravujúce prerušenie premlčacej lehoty týkajúcej sa trestnej zodpovednosti súčasťou trestného práva hmotného, a preto sa na ne vzťahuje zásada zákazu retroaktivity trestného zákona, a to bez toho, aby bola dotknutá zásada retroaktívneho uplatnenia priaznivejšieho ustanovenia trestného zákona (*lex mitior*).

Ústavného súdu a/alebo Najvyššieho kasačného súdu. Nový disciplinárny režim pritom umožňuje sankcionovať sudcov, ktorí na základe zlého úmyslu alebo hrubej neobanlivosti nedodrжали rozsudky týchto súdov.

V rámci naliehavého prejudiciálneho konania, ktoré bolo začaté bez návrhu, veľká komora Súdneho dvora spresnila povinnosti, ktoré vyplývajú členským štátom jednak z požiadaviek týkajúcich sa zamedzenia podvodom poškodzujúcim finančné záujmy Únie a jednak z požiadavky dodržiavania základných práv, ako sú chránené v práve Únie a vo vnútroštátnom práve.

Posúdenie Súdny dvorom

Súdny dvor konštatoval, že článok 325 ods. 1 ZFEÚ ani článok 2 ods. 1 dohovoru o ochrane finančných záujmov⁴ nevyžadujú, aby súdy členského štátu upustili od uplatnenia rozsudkov Ústavného súdu, ktorými sa vyhlasuje za neplatné vnútroštátne ustanovenie právneho predpisu, ktoré upravuje dôvody prerušenia premlčacej lehoty v trestných veciach, aj keď tieto rozsudky majú za následok, že značný počet trestných vecí, vrátane vecí týkajúcich sa trestných činov závažného podvodu poškodzujúceho finančné záujmy Únie, sa ukončí z dôvodu premlčania trestnej zodpovednosti.

V tejto súvislosti Súdny dvor na úvod konštatoval, že hoci prijatie pravidiel upravujúcich premlčanie trestnej zodpovednosti za trestné činy poškodzujúce finančné záujmy Únie v čase skutkových okolností vo veci samej patrilo do právomoci členských štátov, tieto štáty sú povinné dodržiavať pri výkone tejto právomoci povinnosti, ktoré im vyplývajú z práva Únie. Musia tak zamedziť podvodom a iným protiprávnym konaniam poškodzujúcim finančné záujmy Únie prostredníctvom odrádzajúcich a účinných opatrení, ako aj prijať nevyhnutné opatrenia na zabezpečenie toho, že za podvody poškodzujúce také záujmy, vrátane podvodov v oblasti DPH, sa uložia účinné, primerané a odrádzajúce trestnoprávne sankcie. V tejto súvislosti musia tieto štáty zabezpečiť, aby pravidlá premlčania, ktoré sú stanovené vo vnútroštátnom práve, umožnili účinné potláčanie trestných činov súvisiacich s takýmito podvodmi.

Uplatnenie rozsudkov Ústavného súdu, ktorými sa vyhlasuje za neplatné vnútroštátne ustanovenie právneho predpisu, ktoré upravuje dôvody prerušenia premlčacej lehoty týkajúcej sa trestnej zodpovednosti, by pritom spôsobilo zastavenie trestného konania a nemožnosť odsúdiť dotknuté osoby. Ich uplatnenie by navyše mohlo viesť k zrušeniu trestnej zodpovednosti v značnom počte iných vecí, čím by spôsobilo systematické riziko beztrestnosti trestných činov závažného podvodu poškodzujúceho finančné záujmy Únie. Také riziko je nezlučiteľné s povinnosťami, ktoré členským štátom vyplývajú z článku 325 ods. 1 ZFEÚ a článku 2 ods. 1 dohovoru o ochrane finančných záujmov.

Keďže tieto ustanovenia majú priamy účinok, podľa zásady prednosti práva Únie vnútroštátnym súdom v zásade prináleží zabezpečiť plný účinok povinností vyplývajúcich z týchto ustanovení, pričom v prípade potreby musia upustiť od uplatnenia vnútroštátnych ustanovení, ktoré v rámci konania týkajúceho sa závažných trestných činov podvodu poškodzujúceho finančné záujmy Únie tvoria prekážku uplatnenia účinných a odrádzajúcich sankcií na zamedzenie takýchto trestných činov. Zdá sa teda, že tieto súdy sú v zásade povinné upustiť od uplatnenia uvedených rozsudkov.

⁴ Dohovor vypracovaný na základe článku K.3 Zmluvy o Európskej únii o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev, ktorý bol podpísaný v Bruseli 26. júla 1995 a tvorí prílohu aktu Rady z 26. júla 1995 (Ú. v. ES C 316, 1995, s. 49; Mim. vyd. 19/008, s. 57; ďalej len „dohovor o ochrane finančných záujmov“).

Napriek tomu, keďže trestné konania začaté za trestné činy v oblasti DPH predstavujú vykonávanie práva Únie v zmysle článku 51 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“), je ešte potrebné overiť, či povinnosť upustiť od uplatnenia takých rozsudkov odporuje ochrane základných práv a v prejednávanej veci základných práv, ktoré sú zakotvené v právnom poriadku Únie v článku 49 ods. 1 Charty.⁵ Keďže pravidlá upravujúce premlčanie v trestných veciach nepatria do pôsobnosti tohto ustanovenia, povinnosť upustiť od uplatnenia uvedených rozsudkov nemôže narušiť základné práva, ktoré sú zaručené v uvedenom ustanovení.

Ak však súd členského štátu má preskúmať súlad vnútroštátneho ustanovenia alebo opatrenia, ktorým sa v situácii, keď postup členských štátov nie je úplne určený právom Únie, vykonáva toto právo v zmysle článku 51 ods. 1 Charty, so základnými právami, vnútroštátne orgány a súdy môžu naďalej uplatňovať vnútroštátne štandardy ochrany základných práv, ak ich uplatnenie neohrozí úroveň ochrany stanovenú Chartou ani prednosť, jednotnosť a účinnosť práva Únie. Keďže v rumunskom práve sú pravidlá upravujúce prerušenie premlčacej lehoty týkajúcej sa trestnej zodpovednosti súčasťou trestného práva hmotného, a preto sa na ne vzťahuje zásada zákonnosti trestných činov a trestov, ako aj zásada retroaktívneho uplatnenia priaznivejšieho ustanovenia trestného zákona (*lex mitior*), tieto zásady treba považovať za vnútroštátne štandardy ochrany základných práv.

V tejto súvislosti Súdny dvor v prvom rade pripomenul význam, ktorý má zásada zákonnosti trestných činov a trestov v rámci požiadaviek týkajúcich sa predvídateľnosti, určitosti a zákazu retroaktivity uplatniteľného trestného zákona tak v právnom poriadku Únie, ako aj vo vnútroštátnych právnych poriadkoch. Tieto požiadavky sú osobitným vyjadrením zásady právnej istoty, ktorá je jedným z podstatných prvkov právneho štátu, ktorý je v článku 2 ZFEÚ označený ako základná hodnota Únie a zároveň ako hodnota, ktorá je spoločná pre členské štáty.

V prejednávanej veci Ústavný súd uplatnil vnútroštátny štandard ochrany zásady zákonnosti trestných činov a trestov, pokiaľ ide o jej požiadavky týkajúce sa predvídateľnosti a určitosti trestného zákona, ktorým sa dopĺňa ochrana pred svojvôľou v trestných veciach, akú ponúka právo Únie, na základe zásady právnej istoty. Vzhľadom na význam tejto ochrany pred svojvôľou taký štandard môže brániť povinnosti upustiť od uplatnenia vnútroštátnych ustanovení upravujúcich premlčanie v trestných veciach, ktorá vyplýva vnútroštátnym súdom z článku 325 ods. 1 a 2 ZFEÚ.

V druhom rade Súdny dvor rozhodol, že podľa článku 325 ods. 1 ZFEÚ a článku 2 ods. 1 dohovoru o ochrane finančných záujmov sú súdy členského štátu naopak povinné upustiť od uplatnenia vnútroštátneho štandardu ochrany týkajúceho sa zásady retroaktívneho uplatnenia priaznivejšieho ustanovenia trestného zákona (*lex mitior*), ktorý umožňuje spochybniť – a to aj v rámci opravných prostriedkov podaných proti právoplatným rozsudkom – prerušenie premlčacej lehoty týkajúcej sa trestnej zodpovednosti vo veciach, ktorých predmetom sú trestné činy závažného podvodu poškodzujúceho finančné záujmy Únie, prostredníctvom procesných úkonov, ku ktorým došlo pred určením neplatnosti ustanovenia vnútroštátneho právneho predpisu, ktoré upravuje dôvody prerušenia premlčacej lehoty v trestných veciach.

⁵ Toto ustanovenie, ktoré zakotvuje v práve Únie zásadu zákonnosti trestných činov a trestov a zásadu retroaktívneho uplatnenia priaznivejšieho ustanovenia trestného zákona (*lex mitior*), znie takto: „Nikoho nemožno odsúdiť za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, nebolo podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva trestným činom. Takisto nesmie byť uložený trest prísnejší, než aký bolo možné uložiť v čase spáchania trestného činu. Ak po spáchaní trestného činu zákon ustanovuje miernejší trest, uloží sa tento trest.“

Na rozdiel od vnútroštátneho štandardu ochrany týkajúceho sa zásady zákonnosti trestných činov a trestov, pokiaľ ide o jej požiadavky týkajúce sa predvídateľnosti a určitosti trestného zákona, ktorý len neutralizuje prerušujúci účinok procesných úkonov, ku ktorým došlo počas obdobia od 25. júna 2018, keď bol uverejnený rozsudok, ktorým sa určilo, že predmetné ustanovenie vnútroštátneho právneho predpisu je neplatné, do 30. mája 2022, keď nadobudlo účinnosť ustanovenie, ktorým bolo uvedené ustanovenie nahradené, totiž vnútroštátny štandard ochrany týkajúci sa zásady retroaktívneho uplatnenia priaznivejšieho ustanovenia trestného zákona (*lex mitior*) umožňuje neutralizovať prerušujúci účinok procesných úkonov, ku ktorým došlo aj pred 25. júnom 2018. Uplatňovanie takého vnútroštátneho štandardu ochrany tak zhoršuje systematické riziko beztrestnosti trestných činov závažného podvodu poškodzujúceho finančné záujmy Únie, a to v rozpore s požiadavkami stanovenými v článku 325 ZFEÚ a v článku 2 ods. 1 dohovoru o ochrane finančných záujmov.

Za takých okolností, vzhľadom na nevyhnutné vyváženie tohto vnútroštátneho štandardu ochrany s ustanoveniami článku 325 ods. 1 ZFEÚ a článku 2 ods. 1 dohovoru o ochrane finančných záujmov, uplatnenie uvedeného štandardu vnútroštátnym súdom môže spochybniť prednosť, jednotnosť a účinnosť práva Únie.

V poslednom rade Súdny dvor konštatoval, že zásada prednosti bráni vnútroštátnej právnej úprave alebo praxi, podľa ktorej sú vnútroštátne všeobecné súdy členského štátu viazané rozhodnutiami ústavného súdu a rozhodnutiami najvyššieho súdu tohto členského štátu a nemôžu z tohto dôvodu, pod hrozbou vyvodenia disciplinárnej zodpovednosti dotknutých sudcov, *ex offio* upustiť od uplatnenia judikatúry vyplývajúcej z týchto rozhodnutí, aj keď sa vzhľadom na rozsudok Súdneho dvora domnievajú, že táto judikatúra je v rozpore s ustanoveniami práva Únie, ktoré majú priamy účinok. Skutočnosť, že vnútroštátny súd vykoná úlohy, ktoré mu zverujú Zmluvy, a splní povinnosti, ktoré mu vyplývajú zo Zmlúv, tým, že v súlade so zásadou prednosti práva Únie zabezpečí účinnosť ustanovenia práva Únie, akým je článok 325 ods. 1 ZFEÚ alebo článok 2 ods. 1 dohovoru o ochrane finančných záujmov, a ich výkladu, ktorý podal Súdny dvor, totiž prirodzene nemožno považovať za disciplinárne previnenie sudcov, ktorí sú súčasťou rozhodovacieho zloženia tohto súdu, bez toho, aby tým došlo *ipso facto* k porušeniu uvedeného ustanovenia a tejto zásady.